

UČITELJSKI TOVARIŠ.

Glasilo

„Slovenskega učiteljskega društva v Ljubljani.“

Izdavatelj in urednik:

Andrej Žumer,

mestni učitelj in c. kr. okrajni šolski nadzornik.

Št. 3.

Ljubljana, 1. svečana 1890.

XXX. leto.

Vsebina: Janko Jeglič — Peče: Pravno stališče učiteljevo gledé šolskega vrta. — Ivo Trošt — Razdrto: O strahovih. — J. Marn: Knjiga Slovenska — Književnost. — Dopisi: Iz Starega Trga. — Z Iga. — Iz Krškega. — Iz Ljubljane. — Z Rake. — Vestnik pedagogičnega društva v Krškem. — Vestnik. — Uradni razpisi učiteljskih služeb. — Listnica upravnštva in uredništva.

Pravno stališče učiteljevo gledé šolskega vrta.

Šolskemu vrtu se pripisuje sedanje dni po vsi pravici velika in važna vloga v ljudskem šolstvu. Nam vsem je častna, če tudi težavna naloga, izročeno nam mladino vzgojevati, poučevati in pripravljati, da si bode kedaj v svojem izvoljenem stanu laže vsakdanji kruh služila. Ta izvoljeni stan naših šolskih otrok v ogromni večini pa je in bode kmetski stan. Umevno je torej, da naj kmetske otroke in po njih tudi odrastlo ljudstvo poučujemo najbolj v tem, kar jim obeta kolikor mogoče kmalu in kolikor mogoče gotov in velik dobiček. In ta pouk je pouk v kmetijstvu v najširjem pomenu besede.

Ker pa je kmetijski pouk brez šolskega vrta popolnoma brezuspešen, treba je torej za kmetijski pouk pred vsem šolskega vrta in sicer dovolj velikega. Manjši nego 4 are ni vreden šolski vrt imenovan biti. Vsaka šola bi morala šolski vrt imeti, ker je povsod kmetijskega pouka potreba. Ko bi se glasovalo, bil bi jaz odločno za to, da se kmetijski pouk uvrsti med obligatne predmete ljudske šole

Samo ob sebi pa je umevno, da se na šolskem vrtu z vsemi strokami kmetijstva ni mogoče pečati; tedaj pa je vprašanje: katere stroke naj so na vrtu zastopane? V prvi vrsti je imenovati sadjarstvo in za tem zelenjadarstvo. Da pa se združi koristno s prijetnim, naj se gojitev cvetic na nobenem šolskem vrtu ne pograša (kakor tudi ne strupenih rastlin). Tudi čebelarstvo je dobro, ako so krajevne razmere ugodne. Prav potrebna je — kjer je vrt velik, če mogoče — gojitev gozdnih sadik (tu sem štejem tudi vrbarstvo). V vinorodnih krajih je potrebno tudi vinarstvo.

Kdo pa naj oskrbuje šolski vrt in kdo naj kmetijstvo poučuje? Učitelj-voditelj, oziroma po dogovoru učiteljstva (na večrazrednici) jeden ali dva učitelja pod nadzorstvom c. kr. okrajnega šolskega sveta. Ako pa hoče učitelj poučevati v vseh navedenih ali vsaj v prvih treh strokah, žrtvovati mora mnogo časa in mnogo truda in to poleg svojih za pouk zakonito določenih ur. Še hužše od tega pa se mi zdé zunanje opovire, ki mu

jih premnogokrat delajo občani, menda v znamenje posebne hvaležnosti, ker se trudi za blaginjo njih otrok, za blaginjo vseh občanov, za blaginjo vsega naroda!

Na šolskem vrtu pa je šele potem mogoče poučevati, ko je isti pravilno obdelan in nasajen in ko ima šola svoje vrtno orodje in sploh vse, kar se potrebuje za delo na vrtu. Vse to pa stane precej novcev, posebno takoj po ustanovitvi vrta. In kdo naj plačuje te stroške? Občina bi — do malega povsod — najrajša rekla: „Učitelj sam, ker si to izmišljuje! Vender pa dobro vé, da mora vse stroške za šolo, torej tudi za šolski vrt, sama trpeti, ker je vrt del šole; zato se pa skuša tem stroškom ogniti na ta način, da vrta zlepa ne napravi ali pa odlašča poravnati stroške za nadaljno vrtno oskrbo. — V takem slučaju bi jaz ne vedel druge poti nego to, da se učitelj obrne naravnost do c. kr. okrajnega šolskega sveta, naj ta po učiteljevem nasvetu postavi v letni proračun šolske občine potrebno svoto za obdelovanje šolskega vrta. Okrajni šolski svet bode gotovo rad ustregel upravičeni zahtevi učiteljevi, ker občina mora vse potrebne šolske stroške sama plačevati. Če pa občina mora stroške za vrt plačevati, tedaj mora učitelj, ki je vzel vrt v oskrbo, v pravem pomenu besede vrt oskrbovati.

Bral sem nekje, naj se krajni šolski svet ne vtika v stvarni pouk. Tudi jaz pri-trjujem temu z dostavkom, da se namesto „naj se ne vtika“ reče: „da se ne sme vtikati“. Sploh pa — kolikor je meni znano — krajni šolski svet že tako ravna; a vtika se jako rad v obdelovanje, v notranjo uredbo šolskega vrta. Tukaj šele bi bil prejšnji stavek na pravem mestu: „Krajni šolski svet se v notranjo uredbo šolskega vrta ne sme vtikati!“ Učitelj, ki vrt oskrbuje, bodi sam le c. kr. okrajnemu šolskemu svetu za šolski vrt odgovoren, a zunanja uredba (velikost, ograja) je in ostane stvar vsega krajnega šolskega sveta.

Če pa ima občina za šolski vrt stroške, tedaj je treba učitelju gledati, da bode ona za svojo denarno žrtev tudi odškodovana ne

le s tem, da se otroci učé peške in razno seme sejati, drevesca saditi, cepiti itd., temveč naj se posameznim občanom podarjajo ali prav ceno prodajejo razni vrtni pridelki, n. pr. drevesca (cepljenci in divjaki), zelnjava, seme cvetic in drugih rastlin. Na ta način bodo sčasoma tudi največji nasprotniki vrt za potreben in koristen pripoznali. Odločno pa sem jaz za to, da je tu le učitelj kot vrtni oskrbnik merodajen, kdaj in komu se kaj podari ali proda. Novcev za prodano seveda učitelj ne sme spraviti v svoj žep, temveč vsako leto mora izročiti račun o tem s preostankom krajnemu šolskemu svetu, od katerega tudi jedino more zahtevati povrniti za morebitni novčni nedostatek na obdelovanji.

Ministerski ukaz z dné 3. listopada 1875. l. št. 15690 gledé šolskih vrtov pravi, da učitelj, ki poučuje mladino v šolskem vrtu, uživa sam vrtné dohodke, a o preselitvi lahko zahteva od svojega naslednika, da mu morebitne vrtné stroške povrne. Ker ta ukaz govori le o dohodkih, a o stroških molči popolnoma, torej je po moji misli to tako umeti, da občina le zemljišče kupi (najme) in vso oskrbo s stroški vred učitelju prepusti. Tako se utegne resnično še dandanes kje goditi (jeden slučaj mi je znan v logaškem okraji), kar je popolnoma prav, kajti kdor ima stroške, imeti mora po vsi pravici tudi morebitne dohodke. Popolnoma to o stroških in dohodkih pravi tudi ukaz c. kr. deželnega šolskega sveta z dné 20. malega srpana 1887. l. št. 1274, namreč: „Ker mora občina za stvarne potrebe šole skrbeti, torej tudi ta določuje (po krajnem šolskem svetu), kdo šolski vrt uživa.

Ta ukaz se je videl nam učiteljem takoj v početku čuden, rekel bi prečuden, kajti jaz mislim, da visoki c. kr. deželni šolski svet v tem užitku ni smatral družega nego to, kar bi se utegnulo za prodano skupiti. Gotovo ni tam gori nihče mislil, da bi učitelj, ki vender sam vrt obdeluje, ne smel vrtnih pridelkov sam za svojo družino uporabljati, kolikor mu jih treba. Kdo neki bi mogel od učitelja zahtevati, naj svoje pridelke plačuje in jih prepušča samovolji dru-

gih! Kdo bi se še nadalje hotel truditi z opraviлом na šolskem vrtu, ako bi ne imel druge pravice na njem nego delo! Kakor hitro bi se to zgodilo, v svesti sem si, da bi se jeli šolski vrti zanemarjati, kajti človek dela z veseljem samo tedaj, kadar goji nado, da bode sad svojega truda tudi užival. Brezdvomno ima učitelj tudi po tem ukazu pravico do vseh pridelkov na šolskem vrtu za svojo uporabo, a kar naj z vrta odda, dogovoriti se mora s krajnim šolskim svetom, kako naj se odda: ali zastonj ali naj se proda, ker do tega užitka ima le krajni šolski svet (šolska občina) pravico. Nekateri pravijo, da ima krajni šolski svet le do drevesec pravico, no, jaz pa mislim, da ima pravico do vsega, kar se more z vrta oddajati, kajti na večjih vrtih se prodaja tudi lahko zelenjava in razno seme.

Skušal sem dokazati, da je učitelj sam oskrbnik šolskega vrta pod nadzorstvom c. kr. okrajnega sveta in kot tak jedini gospodar za notranjo uredbo, ki more in mora imeti vso pravico do vseh pridelkov na šolskem vrtu za svojo uporabo.

Pomisliti pa je, da na šolskem vrtu v prid učitelju ne more drugega rasti, nego nekaj zelenjave (mnogo itak ni, ker so šolski vrti premajhni) in da ta nikakor ne more zadostovati učitelju za obili trud, ki ga ima, ako hoče šolski vrt pravilno oskrbovati. Zraven tega pa ima — če bi tudi krajni šolski svet plačal vse stroške za obdelovanje vrta — učitelj vendar le materijalno zgubo, kajti pri delu na vrtu se raztrga in zamaže mnogo obleke. Za pouk v kmetijstvu se dobi sicer neka nagrada v podobi majhne vsotice, ako

zanjo prosiš. Jaz pa bi dejal, da je vsak delavec svojega plačila vreden, torej tudi učitelj, ki je šolski vrt oskrboval in v kmetijstvu poučeval. Čemu mora učitelj vsako leto še stroške imeti, ako hoče svojo zasluženno plačo dobiti! Po vsi pravici sme zahtevati — ako je na šolskem vrtu in sploh v kmetijskem pouku kaj storil — plačilo za svoj trud; zato je naj bi vsi naši c. kr. okrajni šolski sveti naprosili visoki c. kr. deželni šolski svet, da se učiteljem, ki oskrbujejo šolske vrte in poučujejo kmetijstvo, plača dostojna nagrada za trud in za pokvarjeno obleko, ne da bi morali učitelji za isto poprej prositi.

Iz te razprave izvajam nastopne točke:

1. Da bode toliko potrebni kmetijski pouk uspešen, napravijo naj se pri vseh šolah šolski vrti.

2. Vsa oskrba šolskega vrta mora biti izročena pod nadzorstvom c. kr. okrajnega šolskega sveta učitelju - voditelju, oziroma po dogovoru učiteljstva jednemu ali dvema učiteljema.

3. Vse stroške mora trpeti šolska občina, katera uživa tudi vse denarne dohodke, a učitelju - oskrbniku ne sme braniti z vrta jemati vrtnih pridelkov za svojo uporabo.

4. Krajnim šolskim svetom naj bi se ukazalo vsako leto potrebno vsoto za šolski vrt proračuniti, kadar bi se isti ne mogel s svojimi dohodki vzdrževati.

5. Učitelju - oskrbniku naj se za njegovo delo pri kmetijskem pouku in na vrtu in za pokvarjeno obleko plača vsako leto koncem šolskega leta dostojna nagrada brez posebne prošnje. *Janko Jeglič — Peče.*

O strahovih.

II.

Imenovani francoski pisatelj (Rousseau) svetuje pripomoček, da se otroci privadijo noči: mnogo iger v nočnem času. Dalje objašnjuje stvari primerno tako-le: „Rad bi, da zvečer zbereš mnogo dece dobre volje ter jo pošiljaš s početka ne posamič, marveč

po več skupaj in da se ne osmeliš kojega otroka povsem samega poslati v tmino, dokler nisi trdno uverjen, da se preveč ne straši. V kaki veliki dvorani bi napravil neko vrst labirinta s stoli, naslanjači, mizami, veternicami. V nerazložljivih ovinkih tega labirinta

postavil bi osem do deset praznih kutinj (buč), neko drugo pa, ostalim malo neslično, polno sladčic. Potem bi z različnimi a kratkimi besedami točno označil mesto, kjer je polna kutinja. Sploh, dal bi napotke, koji bi zadoščevali, da kutinjo najdejo odrasli ljudje, bolj pozorni in ne tako nepazljivi kot deca. Potem bi izžrebal male tekmece ter jih pošiljal drugemu za drugim, dokler se ne bi našla kutinja, a to bi skušal otežiti ali olajšati, kakor je njihova spretnost“.

„Mislite si malega Herkula, koji se vrača s kutinjo v roci, poln ponosa zastran svojega podjetja. Kutinjo položimo na mizo in jo slovesno otvorimo. Sedaj čujem, kako se vesela četa grohotno smeje in kriči, ko najde v nji namestu pričakovanih sladčic: hroščev, polžev, oglja, želoda, repe ali kaj tacega, a to vse lepo položeno na mah ali bombaž. Drugi-krat hočem v nedavno pobeljeni sobi na zid obesiti kako igračo ali kako posodico, koje pojde iskat, da se ne dotakne zidu. Ko se vrne oni, koji jo nese, ako je količkaj prekoračil svojo pogodbo, izda ga obeljen rob klobuka, konci njegovih čevljev, rob njegove obleke ali rokav. To, kar smo rekli, dovoljno je, da pojmiš namero takih iger. Ako treba, da ti vse povem, rajši me ne čitaj!“

Imeniten pogoj je lasten naš vzgled. Ko smo po noči z otroki zunaj ali v temi, moramo se vesti vedno tako, kakor da nam ni noč nič posebnega, da je to dnevna doba z razliko svetlobe, da je tema le posledica vrtenja zemlje okoli svoje osi, drugzega nič. Otrok naj bo isto tako vesel v temi kakor v svetlobi, tako po noči kot po dnevi. Misel na zabavo naj ga čuva fantastičnih mislij in prikaznij. Ne morem drugače, kakor da preidem zopet na primer omenjenega pisca francoskega, ker baš razmotrivanje njegovih mislij o tem predmetu me je napotilo, da sem jel ž njimi primerjati v tej zadevi tudi naše „moderne“ razmere.

Vrnimo se k strahu!

„Bil sem“, pravi Rousseau, „v stanovanji in na hrani pri protestantskem duhovniku, koji

se je zval Lambercier. Drug mi je bil njegov strijčnik, bogatejši od mene; ž njim so postopali tako kot z bogatim dedičem, v tem ko sem bil jaz daleč od svojega očeta uboga sirota. Ta silni strijčnik Bernard je bil velik strašljivec, osobito po noči. Jaz sem že tako zasmehoval njegov strah, da je Lambercier, kojemu je to govoričenje že presedalo, hotel poskusiti mojo srčnost. Neke jako temne jesenske noči dá mi ključ od cerkve in mi reče, naj grem na leco po biblijo, koje je tam pustil. Da poveča moje slavohlepje, doda nekoliko besed, ki so bile take, da mi ni bilo mogoče se umakniti. Odidem brez luči. Če bi jo bil imel, mogoče da bi bilo še gorje. Treba je bilo iti preko pokopališča, in šel sem veselo, ker dokler sem na prostem zraku, nikdar me še ni mučil nočni strah.

Odpirajoč vrata, čujem po svodu nek odmev, zdelo se mi je, da so to glasovi. To uniči mojo rimljansko hrabrost. Otvorivši vrata hočem vstopiti, toda ko sem se prestopil nekolikokrat, ustavim se. Opazivši globoko tmino, koja je bila v tem širnem prostoru, popade me taka groza, da so se mi lasje naježili. Umaknem se ter jo uberem ves drhteč strani. V dvorišči najdem malega psa z imenom Sultana; njegovo dobrikanje me ohrabri. Osramočen zaradi svojega straha se vrnem, hotoč s seboj povesti Sultana, ki pa ni hotel z menój. Naglo stopim skozi vrata v cerkev. Ko sem bil notri, popade me strah znova, a tako živo, da izgubim glavo. Dasi je leca bila na desni strani, kar sem dobro vedel, obrnem se to pozabivši ter jo dolgo iščem na levi, zablodim med klopi. Sedaj nisem vedel, kje sem. Ker nisem mogel najti lece ni vrat, neizrekljivo se zmotim. Tedaj nekje opazim vrata in posrečilo se mi je iziti iz cerkve. Oddaljim se od nje prvikrat čvrsto sklenivši, da ne pojdem več vanjo, kot samo po dnevi.

Vrnem se domov. Hoteč vstopiti, spoznam Lambercierov glasni grohot. Že naprej sem mislil, da je to meni namenjeno, in osramočen, ker sem se izpostavil zasmehovanju, ohrkujem se: naj li odprem ali ne. V tem čujem,

kako gospica Lambercierova v skrbi za mene veli dekli, naj vzame svetiljko ter kakó se Lambercier odpravlja me iskat v spremstvu mojega neustrašnega druga, kojemu bi kasneje pripisavali vso čast tega podjetja. V tem trenutku izgine ves moj strah, bal sem se samo, da me v begu ne zalotijo. Pohitim, stečem v cerkev. Ne da bi bil zablodil ali se spotaknil, lepo pridem do lece. Stopim na njo, vzamem biblijo ter se vrnem. V treh skokih sem bil zunaj pozabivši zapreti cerkvena vrata. Brez duška stopim v sobo, vržem biblijo na mizo razburjen; vender mi je srce bilo od radosti, da sem preprečil pomoč, kojo so mi bili odločili.

„To“ pravi Rousseau, „navel sem, ne kot vzgled, marveč v dokaz, da nič ne more boječega človeka bolj ohrabriti kot to, če sliši, kako se v sosedni sobi veselo društvo mirno razgovarja in smeje“.

Ne bi bili obravnavali strahu, ko bi bil samo zdravju nevaren, stvar bi potem spadala bolj v šolsko higijeno, strah zavira tudi didaktično vzgojo. V nekaki tesnosrčnosti gojenec napreduje v vednostih, ker ga v vsaki samoti nadlegujejo misli o prikaznih, če tudi o belem dnevi. Po noči vpije na pomoč, pogrinja se čez glavo ter potí od samega strahu. Sam ne spi v sobi za nič. Sploh je takega človeka domišljija napolnjena s samimi fantastičnimi slikami, duh mu ni nikdar

zbran. Ker pa tako radi in povsod poudarjamo svobodo ter pravimo: človek se uči in poučuj naravno, naravi primerno t. j. po svobodnem naravnem vzoru, kako da bi tudi tukaj ne prepodili iz nižjih slojev našega ljudstva omotne tmine, teh železnih oklepov, kako da ne bi razbili, ker obdajejo dušo gojenčeveo kakor kitajtki zid. Svobodno se človek razvijaj, svobodno mu bodi obzorje!

Res, da pravijo ljudje: strah ni nič, a vender je skoro vsakega več ali manj strah. Učitelj že stori, kolikor more, a ta napaka ima svoje korenine globoko v narodu; iztrebiti bi je bilo treba najprej od tam, kjer so, in šele potem čuvati, da ne pridejo v mlada nepokvarjena srca. Ta napaka ima z ozirom na priprosti naš narod svoje mazilo tam, kjer je imajo bistvene napake slabe vzgoje: popularizacija pravil praktične vzgoje. Začeti bi bilo treba skoro tako učiti pravila dobre praktične vzgoje, kot katekizem. V jedro naroda proderi nauk in vzgled dobre vzgoje, v jedro naroda proderite glasovi o bistvenih napakah narodne vzgoje, v jedro naroda proderi ukaz, vsled kojega mora vsak roditelj slušati glas vesti, ki mu veleva: Tako vzgajaj deco svojo, sicer zanemarjaš svojo roditeljsko dolžnost in Bogu boš odgovarjal za to.

Ivo Trošt — Razdrto.

Knjiga Slovenska

XIX. veku.

*

Matija Majar (Mayer, Majer), r. 7. febr. 1809 v Goričah (Borinov) v Ziljski Dolini, mašnik l. 1836, po mnogih službah na Koroškem bil nekaj let kaplan pri stolni cerkvi v Celovcu, potem župnik v Gorjah, opeša na očeh ter se v pokoju preseli naposled v Prago, kjer živi sedaj zlatomašnik od l. 1883.

V slovenščini je jel delovati v Celovski duhovščnici, kjer je A. Slomšek bil mu voditelj, in v knjižici „Troje ljubeznivih otrok“ l. 1838 je l. veselo pripoved za otroke: Pavle Hrastovski vravnal Matija Majar Silan (A. M. Slomška Zbrani Spisi I. str. 236; prim. str. 232). Tako mu je v knjigi: „Ponovilo potrebnih nauk za ne-

delске šole na kmetih“ — l. 1854 sostavil III. oddelek: Spisovanje listov str. 315—373. Kaj se ima v liste pisati? Kako liste spisovati, kaka mora biti zvonajna oblika listov, kako spisovati javne pisma in listine, vadba v spisovanju javnih pisem in listin. „Ta knjiga je prava enciklopedija za slovensko ljudstvo“, rekel je o njej M. Majar sam (Vid. str. 446—7 Zbr. Spis. I).

Zgodaj se je seznanil s Stankom Vrazom in v I. knjigi „Kolo“ l. 1842 nahaja se vže prvi njegov „Dopis iz Koruške“. Knjiga IV. 1844: „Vile i šta o njih pripoveda narod u Koruškoj“. Knjiga VI. 1847: „Putovanje po kotaru Goričkom, Mletačkom i Tarštjanskom“ od M. Majera Ziljana.

Kmetijskim in rokodelskim Novicam je Matija Majer, domski kaplan, prvi list v Gajici napisal v Celovcu 4. prosinca, češ, kaj u kmetijskih novicah naj bolj dopade meni: 1. Da se novice vsakiga prepiranja sogibljejo . . . 2. Da ne gledajo samo na krajnske Slovence, ampak, da nas vse vkupej bratersko objemejo . . . 3. Da se te novice pomalim u jeziku približujejo narečji bližnjih Slavjanov u Horvatskej, Slavonii, Dalmaciji itd. (l. 1844 str. 11. 12). — Gosp. Jarnik so umerli (str. 103). — Nekaj od Slovincov, o njihovih lastnostih, narodnih pripovedkah in pesmih, posvetnih in svetih, o Sibilah, starem malikoslovju, o sedanjem vzajemnem spisovanju in delovanju narodnem (str. 136—176). Na primer bodi: „Neki mlad Slovenec je pol leta na Nemškem bil, in se je toliko naučil nemšine, kolikor se človek v pol leta naučiti more, ako prej celo nič ne zna zvonaj slovenšine. Tisti, ki so dobro nemško znali, so terdili, da se mu je nemšina še močno zapletala v ustih, in da je samo nekako klaverno po nemško čekljaj. Mladi ošaben šterkovec pa noče biti več Slovenec, noče več govoriti v svojim maternskim jeziku hvastavši se, da ne zna več slovensko. ker je že vse pozabil. Za vsako stvar je grajomeč popraševal: Wie hasst dos Ding af windisch? — Enkrat so ležale grablje pred njim na tleh znak, da so moleli zoblje

na kviško. On stopuje rahlo na zobe, da je grablišče na kviško migalo, bolj ali manj kakor je na zobe stopil močnejši ali slaběji. Takó si jigraye pa zopet poprašuje: Wie hasst dos? V tem stopi nekako premočno na zobe in grablišče mahne s táko močjo na kviško njemu črez usta, da se mu per tej priči kri curkoma iz nosa perlije. „Te preklete grablje!“ je rekel prav gladko po slovensko. Sadaj je dobro vedel: Wie hasst dos?“ — To je godcova. Táko le sim jaz na Koroškim slišal itd. (str. 138 cf. Dragotin Dežman: „Proklete grablje“ v Kolar. Bleiw. l. 1855 str. 55—57).

Novicam k novimu letu (1845) čestita Matija Majer iz Celovca na pr.: „Ko bi ptičica bil, pa perutice imel, bi k novimu letu Slovence povsod obiskal; bi vse kraje obletel, kjerkoli živé; bodi na Zili ali Dravi, na Savini ali Savi, na Muri ali Béli, na Pivki ali Ljubljanci, pri Koritnici ali Nadiži ali pa blizo morja silniga — povsod bi jim srečo vošil, veselo sprepéval — trikrat bi „Slavo“ glasno zagnal, da bi po vsi Slavonii razlegalo se. Pervo: Slava Bogu, de smo dočakali srečno noviga leta! Drugo: Slava nadvojvodu Janezu prejasnimu, ki je „Novice“ nam priskerbel! Tretjo: Slava slavni družbi kmetijski na Krajskim, ki nam „Novice“ izdaja! Vsim dobrim dušam, dragim domorodcam in zlatim prijatelam bi vošil po staro-slovenski navadi, de bi bili zdravi, ko ribice v vodi, veseli, ko ptičice v gojzdu, močni, ko medved v gori — in de kratko povem, sprepeval bi sladko slovensko, de bi njim vsim, ki bi zaslišali, od ljubezni do slovenšine serce se vnmalo. — Pa joj, jez ptičica nisim, perutic tudi nemam; leteti ne morem, še peti neznam; samo želje preserčne, samo ta listič béli Vam pošljem itd. (str. 2)!“ — Slovénске besede (str. 155—186) v razgovoru, v katerem Radislavu lepo svetuje, kako naj se slovenščina vzbuja in pospešuje, zlasti po dobrih šolah. „Da se šole poboljšajo, morejo naj več pomagati duhovniki in učitelji in pa šolski starešini. Taka je. Duhovniki so duša za šolo. Srečna soseska, ki ima skerbllivega duhovnika in prid-

nega učitelja, ktera imata do otrok in do slovenščine veselje itd.“ —

Slovenska želja. Vsegamogočni Bog, mogočni Oče vsih narodov! glej, na početku novega leta (1846) k tebi pritečemo, se spodobno zahvalimo za milosti, kar smo jih vlani od tebe prejeli. Mnogo dobrot si po očetovo nam dodelil in serce nam je od veselja pokazovalo.

Bog premili, na vsem tebi hvala!
Kar je bilo, da nam še ostane!

Pa tudi gorke solze so nam têkle po licu blédem!, kadar je huda nesreča nad nas perhrula.

Bog premili, na vsem tebi hvala!
Kar je bilo, saj da več ne bo!

Vsliši nas, svoje otroke, ki te tréh zlatih darov iskreno prosimo, ker jih neobhodno potrebujemo. Pervi zlati dar: daj! da nam na nebu svetlo sonce sije, — o j preljubo rumeno sončice! . . . Drugi zlati dar: daj! da nam v domovini sije še drugo sončice, — o j presvétli kralj in cesar Ferdinand! . . . Tretji zlati dar: daj! da v sercih naših domorodcov sije še jedno sončice, — o j žlahtna ljubezen do naroda našega itd. (Novic. str. 2)! — Zernce gorušično t. j. 5 gold. sr. vredništvu, da pošilja jedne Novice nar pridnišimu šolnimu pripravniku v Ljubljani, druge pa jednemu v Celji, ki ima naj bolj veselje s slovenščino. Radislav (str. 39). — Vesela vest, da je A. Slomšek vladika Labdske cerkve (str. 119 — 128).

Slovenske misli, dopis v Novicah l. 1847 (str. 2 — 10), kaj na pr. želimo zdaj za naše slovstvo: da bi vsigdar upotrebovali obči naš pravopis, besede znane vsim Slovencam in morebiti še drugim Slovanam, da bi se varovali kovati novih besed, da bi skerbili za slog slovanski, naročili si drugih slovanskih knjig ali časopisov in jih brali, da bi nam naši pesniki po slovensko pesme zlagali, da bi v Novicah radi napisali, kar narodnost in narodno izobraževanje zadene, po-

stavim od šolskega izpraševanja itd. — Pod naslovom: Slovenščina na Koroškem — vesel popisuje Radislav tako slovensko izpraševanje v seminišču Celovškem (str. 91). — Slovenski besednik za poduk in kratek čas (59 — 192). — Prva knjiga njegova tudi v Gajici pa je:

1. Pesmarica cerkevna, ali Svete Pesme, ki jih pojó ilirski Slovenci na Štajerskim, Krajskim, Koroškim, Goriškim in Benatskim in nektere molitvice, litanije in svet križoven pot, zbral in na svet izdal Matia Majer, kaplan pri stolni cerkvi v Celovcu. L. 1846. Nat. in zal. J. Leon. 12. XXVIII. 29 — 236. — V predgovoru (III — XXVIII) opisuje pesmi ter naposled pravi: „Zapisival sim jih na tenko, kakor ljudi izgovarjejo . . . Tudi sim v te bukvice vzel jedno ilirsko. Dvé v Čeah obče navadni sim po našim poslovenil, že zato, da bi se vidilo. kako so si ilirsko- in česko-slovenske pesmi močno podobne v smislu in v besedah. Jedna je istrianska . . . Pravopisa sim se v teh bukvicah deržal občega, zato ker je med Slavjanimi, ki s latinskimi pismeni pišemo, naj bolj razprostranjen . . . Napevi so s dvojnim številam zaznamenovani“ . . . Od str. 237: Kazalo, po redoma, kakor cerkevno leto teče. Adventne pesme. Koledniška. Božične . . . Kazalo v abecednem redu. —

Slava Bogu v višavah in na zemlji mir ljudém dobrega serca! Pristjalo je rumeno sončice tudi nam Slavenam! Kar smo iskreni domorodci želeli, to se je, hvala Bogu! 15. Brezna tega leta zgodilo. Presvitli naš Cesar Ferdinand so dali vsim svojim narodam ustavo (konstitucijo)! Tako je pisal ves navdušen Matija Majer l. 1848 v Novice (str. 50), češ: Pri nas je tako, da v Celovcu, kar stojí, še nikoli ni bilo takega veselja. Na novim velikim tergu stojé ljudje, gospoda, šolska mladost, kmetje, duhovniki . . . Danes smo ustanovili narodno stražo . . . Vse kar hlače nosi, ima béle kokarde . . . Celovec je razsvitljen . . . Kaj bodemo pred vsim drugim naj serčnejši

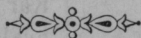
svojim poslanikam naložili, da za nas na zborih govoré? . . — Marljivo je dopisoval tedaj v Slovenijo na pr. l. 1848: Slaveni in Nemci (l. 2—5). Sloga slovenskih družtev (47. 48). Kralj Matjaž (str. 44). Slavenska sloga. Dežele našega cesarstva itd. — L. 1849: Učilišne knjige slavenske (l. 6—8). Slovensko slovstvo (cf. Drobince). Ponatiski iz „Pravil“ in iz „Predpisov“. — Ilirskoslavenski jezik (str. 388). Čitanka (str. 412) na pr. za Slovence u nižjem gimnasiju mora 1. biti tiskana s latinskimi i cirilskimi tiskavnimi i pisavnimi pismeni; 2. mora obseči u pervoj polovici sostavke slovenske, u drugoj ilirske. To je glavna stvar, vse drugo je le malenkost. — L. 1850: Učilišne knjige itd. itd. — Takrat je priobčil:

2. Pravila kako izobraževati ilirsko narečje i u obče slavenski jezik. Spisal Matia Majar u Celovcu. U Ljubljani nat. J. Blaznik. 1848. 8. V. 130. — „Dvě stvari dokažujem u ovoj knjižici, prvič: da se mora dosadanjih 14 do 16 slavenskih književnih jezиков i jezikičev uzajemno približevati, a ne se oddaljivati; drugič: kako se moraju ilirska podnarečja, namreč: slovensko, horvatsko i serbsko izobraževati, da se po malo približaju . . Pisal sem po ilirsko-slovensko pa tako, da bi bilo, kolikor moguće, lahko razumljivo Slovincem i zajedno Horvatom i Serbljem itd. (str. III. IV). Krasna so v tej knjigi nepreměnljiva prirečja, slávenski izreki i do 1400 slavenskih poslovič (str. 92 — 129).

3. Predpisi latinsko- in cirilsko-slavenski. Spisal in na světlo izdal Matia Majar. U Zlatnom Pragu léta 1849. Tisk. B. Haaze. (Predgovor v 15 odstavkih je pisan na Višarjih. Ponatisnjen v Sloveniji l. 1849 str. 288 — 296).

4. Slovnica za Slovence. Spisal in založil Matia Majar. U Ljubljani léta 1850. 8. 51. Nat. J. Blaznik . . „Ta slovnica uči tako govoriti in pisati, da bi, kolikor je mogoče, lahko razumili Slovenci, Horvati in Serblji — ona uči govoriti in pisati po čisto slovensko, po gospodsko, po književno, ali kakor nekteri to imenujejo: po ilirsko, po jugoslavensko . . Ta slovnica je kratka; dokazov za pravila najdeš u mojej knjigi: „Pravila kako izobraževati ilirsko narečje itd.“ Ta knjižica ima tri razdèle: 1. Naukoslovje za učitelje posebno potrebno. 2. Slovnico. 3. Pravopis . . U Žabnicah mēseca Novembra léta 1849. —

5. Spisovnik za Slovence. Spisal Matia Majar. U Čelovcu 1850. 8. 68. Nat. J. Leon. — Predgovor je spisano u Šumičičah pri Zili; knjiga pa ima v sebi nauk: O pravopisanju. O spisovanju u obče. O spisovanju listov, javnih pisem in listin, ki so na pr. izpiski, plačilni, prejemni, odgovorni, vozni listi, svēdočbe, zavezna i ženitbena pisma. Oporoka. Javni oglasi. Prositbe. Domovnice.

Književnost.

Slijepčev prijatelj. List za promicanje uzgoja, obuke i inih probitaka sljepaca. Izdaje i uređjuje Vinko Bek, učitelj Bukevski, dop. član hrv. ped. knjiž. zbora u Zagrebu. I. zvezek. — Vedno lepše razvijajoča se pedagoška književnost hrvatska je pred nekoliko tedni pognala spet lep nov cvet, zgoraj navedeni list, ki je prvi te vrste ne samo v Hrvatski, ampak sploh v avstrijsko-ogrski državi. „Slijepčev prijatelj“ si je postavil trojno nalogo: prvič

hoče roditeljem, ki imajo od rojstva slepe ali pozneje oslepele otroke, kakor tudi učiteljem in sploh prijateljem teh nesrečnih bitij podajati navodila, kako jim je odgajati slepce od prve detinske dobe, potem v dobi občne šolske dolžnosti in po završeni ljudski šoli; drugič hoče med razumništvom obuditi zanimanje za te nesrečnike, da bi jim z ustanovo posebnih zavodov ali s strokovnim izučanjem ljudsko-šolskih učiteljev pomagalo do višje omike, na ta

način usposobilo jih za kako delo ter jim olajšalo njih nesrečo; tretjič hoče tudi slepcem samim podajati potrebnega in pripravnega berila. List je jako spretno urejevan in preveva ga od prve do zadnje vrste plemenita človekoljubnost in presrčna želja, da bi kar največ pomagal tem nesrečnim bitjem ter jim povsod pridobil naklonjenih dobrotnikov. Izmed posameznih razprav je omenjati zlasti članka: „Braillova slova“, v katerem urednik pojasnjuje razne sisteme za slepce izumljenih črk. Bek sam se je odločil za sistem Francoza Luiza Braila (1809 — 1852), ki je izumil na papirji izbočene od samih pik sestavljene črke, katere je gospod Bek priredil tudi za slovanske jezike. Slepce bere te črke in od njih sestavljene besede s tem, da posamezne izbočene (vzvišene) črke in besede s prsti tipa. — Nadalje podaje list osemnajst zlatih pravil za prvo vzgojo in prvi pouk slepih otrok. V tretjem članku razpravlja razne vzroke slepote in oslepelosti. Četrti članek obseza statistične podatke o številu slepcev v Hrvatski in v Slavoniji. Leta 1880. je bilo v omenjenih kraljevinah teh ubožcev 2821. Med vsemi deželami ima jedina Finska še več slepcev. Nadalje v „Dopisih“ opisujejo slepci sami svoje življenje. „Razne vesti“ podajajo mnogo zanimivih podatkov iz pouka in napredka slepih ubožcev, iz raznih zavodov za slepce in sploh o napravah, katere so posamne države osnovala v korist tem ubožcem. „Sljipečevega prijatelja“ kar najtopleje priporočamo tudi slovenskemu učiteljstvu; dober sve-

tovalec in vodnik mu bode pri poučevanju slepih otrok, katerih je na Kranjskem 7-8 med 10.000 stanovniki. Naročnina znaša samo 1 gld. za celo leto in prejema jo urednik V. Bek, učitelj v Bukevji, pošta Velika Gorica na Hrvatskem. *Fr. L.*

Orgeljski odmevi. Zbirka prediger in poiger za orglje ali harmonij. Za vporabo v cerkvi, šoli in na domu. Zložil in preblagorodnemu gospodu Antonu Klodiču vitezju Sabladoskemu, c. kr. deželnemu šolskemu nadzorniku poklonil Danilo Fajgelj. Op. 40 — cena 1 gld.

Znani naš Danilo Fajgelj nam je zložil 180 preludij in sicer predigre in poigre za orglje. Zložil Franc Govekar, nadučitelj v Šiški poleg Ljubljane.

Orgljavci radi poprašujejo, kje bi dobili kake primerne predigre itd. Na tem polji se pač ne manjka tvarine, ali reči moram, malo primerne; kajti nekatere zbirke so zelo suhoparne, druge zopet za manj izvežbane orgljavce pretežke in nedosežne.

Kot praktičen učitelj je znal gospod Fajgelj s svojimi skladbami pripomoči, da se tudi manj zmožni igralci vspejo na tisto stopinjo, do katere mora vsak orgljavce priti, ako neče postati, lahko rečem, trivijalen in povsem jednostranski. Preigravši vse komade sem se prepričal, da so te skladbe najboljšega priporočila popolnoma vredne. Sezite, dragi tovariši, po tem delu. Zunanja oblika in cena je primerna in dostojna. *L. Belar*

Naši dopisi.

Iz Starega Trga poleg Loža, dné 14. prosinca 1890. l. (Šolske novice). Dovolite, blagi gospod urednik, da Vam tudi iz našega kraja pošiljam nekaj šolskih drobtinic. — Nadležna hripa se je vse lila tudi v našo mirno dolino in se ugnezdila takó, da je malo ne vse mlado in staro okužila. Nastopi pa pri nekterih osovah huje, pri nekterih mileje — no pri dveh ne jednako. Tudi šolski mladini influenza ni prizanesla in je nad polovico iste prizadete, a naše učiteljstvo je vse brez izjeme obolelo na tej nadležni bolezni; zaradi tega je slavni c. kr. okrajni šolski svét v Logatci določil, da se šola v Starem Trgu zaključí do 27. t. m.

Naš šolski okraj je jako raztegnjen, in mnogo za šolo godnih otrok zaradi oddaljenosti in slabih potov ne more šole obiskovati. Danes šteje tukajšnji šolski okoliš 991 za šolo godnih, a le 526 vsakdanjo in 160 ponavljalno šolo obiskujočih otrok. Za to ogromno število šolskih otrok je bila pa

tukajšnja šola dolgo le jednorazredna, na kateri je kaj vzgledno poučeval pokojni Raktelj, kajti tukajšnje ljudstvo tega moža, dasi ga krije že nad dvajset let črna zemlja, ni pozabilo in se ga kaj rado spominja.

Na stare dni so pridružili prej omenjenemu gospodu Raktelju zaporedoma več pomožnih gg. učiteljev in tako se je nekako utemeljila dvorazrednica, iz ktere se je pozneje osnovala tri- in naposled štirirazredna ljudska šola. Vzporedno pa se je tudi prizidavalo prvotno prtilično šolsko poslopje tako, da se nahajajo poleg sicer jako tesnega nadučiteljevega stanovanja tudi tri prostorne šolske izbe, katerih vsaka je dosti velika, da se v nji poučuje po 80 otrok, a četrta šolska soba je pod streho in ima prostora le za 50 šolskih otrok. — Naša šola je ob enem tudi mestna šola. Šolsko poslopje stoji na mestnih tleh in otroci iz Loža — blizu 130 — prav pridno šolo obiskujejo, kajti oddaljena je le 7 mi-

nut od mesta; gotovo se bodo visoka šolska oblastva pri novi uravnavi učiteljskih plač, uvažujú take okolnosti, pravično ozirala na tukajšnje učiteljsko osobje.

Da se šolsko obiskovanje v našem okolišú olajša, sistemiziral je visoki c. kr. deželni šolski svét samostalno ljudsko šolo v I g i v a s i poleg Starega Trga. Ta šola bode prevzela kakih 300 za šolo godnih otrok. Vasi, ki bodo tej novi šolski občini pridružene, so vse tako blizu, da bodo otroci v 10 — 15 minutah lahko dospeli v šolo. Le Babina Polica in Poljane s 16 in 18 otroki imajo jako neugodno lego. — Visoki c. kr. deželni šolski svét je pa ob jednom tudi določil, da se za J e z e r o, L a z e in O t o k s 47 otroki osnuje ekskurendna šola. — V I g i v a s i bodo gradili ukusno novo šolsko poslopje, a za prvi čas bi se dobila tudi šolska soba, kakor tudi stanovanje učiteljevo v najem. — Pa tudi Jezerci že premišljujejo, kako bi si omislili primerno šolsko poslopje, dasi za začetek hočejo pomagati si z najeto šolsko sobo. *G. Gasperin — Stari Trg.*

Z Iga dné 18. prosinca 1890. (Šolske novice). Veselo razvijanje ljudskega šolstva se tudi pri nas pokazuje. Ljudstvo sprevideva, da mu je šola koristna, zato žrtvuje, čeravno težko pri slabih časih, svoje gmotne moči v prid šole. Naša dvorazrednica počela se bode vender razširjati in to sprva na trirazrednico s poludnevnim poukom, ker poludnevni pouk za sedanje razmere bolj ugaja, nego celodnevni. Pri razširjanju šolskega poslopja se bode priredilo tudi stanovanje za II. in III. učno moč. V Tomišlji, kjer je sedaj ekskurendna šola, kupil se je tudi že prostor, kjer bode stalo novo šolsko poslopje, katero se začne graditi takoj, ko bode dotična vsota pótém davčne naklade zbrana. Vender bi tukaj opomnil, naj bi se šola zgradila takoj za dvorazrednico, ker je 225 za šolo godnih otrok in bi stroški bili laže poravnani. Tudi v Iškivasi so sklenili svojo šolo si napraviti, ker so preoddaljeni od izžanske šole. V to svrho pripadla jim bode naklada, katero so nabirali za razširjatev šole na Igu, v njih lastni šolski zaklad, katerega bodo morali še z nadaljno naklado pomnoževati. Otrók za šolo godnih je v občini Iškavas čez 130. Na Igu pa ostane za trirazrednico še vedno čez 400 za šolo godnih otrók.

V sosedni občini Golo imajo sedaj malo šolico, katero je oskrboval g. župnikl, dokler je bil zdrav, a potrebni so tudi redne šole, ker za šolo godne mladine je v bližini Golega gotovo čez 160.

V Želimljah poučuje otroke v branji in verouku g. župnik v družinski sobi v farovži. Tudi nekaj računstva se otroci učé, a vse le na pamet,

ker nimajo nikakih učil, ne šolskih klopj; gotovo je potrebno tudi tam ustanoviti jednorazrednico.

Šolsko obiskovanje na Igu, kakor tudi v Tomišlji je imenovati prav ugodno, ljudje otroke iz vseh bližnjih vasi radi v šolo pošiljajo, tako da ni veliko posla z zamudami. Tudi krajna šolska svéta vrlo podpirata šoli in voditelja, kar tem bolj radostno zabeležim, ker berem o nasprotstvih tu in tam. Predsednik krajnega šolskega svéta na Igu, ob jednom šolski ogleda g. Janez Gams vse z veseljem šoli preskrbuje ter vedno gleda, da zadovolji postavnim odredbam.

Tudi predsednik krajnega šolskega svéta v Tomišlji g. Janez Kumše z veseljem pospešuje korist ekskurendne šole in skuša vse napraviti, da bode imela nova šola, ko se dogotovi, vse pri rokah. Oba imenovana delata vse s porazumljenjem voditelja, kateremu sta izročila tudi pisarske posle. Bodi jima zato tudi na tem mestu hvala in čast!

Kako so bili nekdanj rodoljubi naklonjeni šoli na Igu, omenim Josipa Strussa ustanove, koja imamo tukaj, v znesku 1250 gld., katere obresti 52 gld. 50 kr. vsako leto v poštev pridejo pri proračunu ter občine toliko manj prispevajo.

Bolezen „hripa“ tudi pri nas nadlega otroke in odrasle ljudi, a vender še ne v preobilni meri.

Fr. Trošt — Ig.

Iz Krškega. (O b r t n o - n a d a l j e v a l n o š o l o) smo po večletnem prizadevanju vender srečno z 32 učenci otvorili dné 12. p. m. Poučevali bodo letos trije učitelji trikrat na teden in sicer ob sredah in sobotah zvečer, pa ob nedeljah dopoldne. Učence smo razdelili v pripravljalni tečaj in prvi razred. V pripravljalnem tečaju se bodo učili novinci 3 ure na teden čitati, 1 uro pisati, 1 uro računjati in 2 uri risati. V prvem razredu se bodo učili rokodelski dečki, ki so dovršili ljudsko šolo, po 3 ure risanja (prostoročnega in mértstvenega), 2 uri kupčijskega spisja in 2 uri obrtnega računstva. Prihodnje leto otvorimo tudi drugi razred, kjer se bode poučevalo strokovno risanje, modelovanje, obrtno računstvo in obrtno knjigovodstvo.

Učni jezik je v pripravljalnem tečaju in 1 razredu slovenski, v drugem razredu pa slovensko-nemški.

Od letošnjih učencev je po obrti: 6 mizarjev, 5 pekarjev, 4 čevljarji, 3 krojači, 3 usnarji, 3 mesarji, 2 sedlarja, 1 kolar, 1 klobučar in 1 dimnikar. Najstarejši učenec šteje 19 let, najmlajši 13 let. O uspehah poročim kasneje. —z—

Iz Ljubljane. (Imamo li vse učne knjige za slovenske ljudske šole?) Ni davno tega, odkar je marljivi skladatelj A. Foerster izdal pevsko šolo v tretjem precej izpremenjenem natisku. Namen nam ni razpravljati te obširne pevske šole,

a vrivajo se nam nehoté misli: kdaj se najde šolnik, kateri bi nam spisal pevsko šolo za prvi pouk po notah.

Res je, da ima tudi Foersterjeva šola začetne vaje pisane v našem zmislu, toda ta šola je namenjena pouku petja na srednjih šolah; zato so tudi prve vaje (začetne) jako skrbne. Foersterjeva šola bode dobro došla vsem onim pevskim zborom, kateri skrbé s poukom za mladi narastaj in prav živo jim jo priporočamo, — toda vpeljati jo v ljudsko šolo, zdi se nam pretežavna, preobširna in tudi predraga.

Kakšno delce pa potrebujemo za ljudsko šolo? Učni črteži nam jasno o tem govoré. V nemškem jeziku imamo prav izvrstno tako knjižico, Weimurmovo „Elementargesangsbuch“. V tej tiči teoretična razprava, kar je je malim pevcem potrebne; razven tega obseza še toliko narodnih in drugih šolskih pesmij, da zadostuje vsem térjatvam učne tvarine.

Gospod Anton Nedvéd, naš priljubljeni skladatelj, preskrbel je ljudski šoli s „Slavčkom“ I., II. in III. dosti gradiva za petje, a kje so začetne vaje? Predno pevček poje po „Slavčku“, treba ga je vpeljati v petje po notah. Te vaje naj bi bile toli jednostavne, kratke in lahke, da bi se že smele dati v roke učencem družega šolskega leta. Delce moralo bi biti tudi jako nizke cene, da bi si jo omislil lahko vsak, tudi ubog učenec. Tudi narodna pesem zavzemala naj bi v tej šoli odlično mesto. Res je, malo je pripravnih narodnih pesmij za mladino, a temu se pomaga s tem, da se melodija narodne pesmi obdrži in se ji podtaknejo primerne besede.

Veliko nam je še na jeziku, toda zamera ne izostane, če svoje tovariše opozorimo, naj bi petje v šoli z večjim zanimanjem poučevali, kakor se žalibog godi. Petje blaži srcé in v tem duhu poprimimo se tudi tega predmeta, toliko važnega za harmonični razvoj duha.

Tudi o pouku petja bomo še kdaj spregovorili a danes imamo namero: opozoriti slovenske skladatelje na potrebo „začetne pevske šole“.

—r.

Z Rake. (Alojzij Malenšek umrl). Dne 10. t. m. je pri svojem sinu, posestniku v Zalogah, umrl 77 let stari umirovljeni učitelj gosp. Alojzij Malenšek. Ranjki je služboval 39 let v svojem rojstvenem kraju na Raki. V letu 1849. so ga volili županom; županoval je 16 let. Bil je ranjki zelo izobražen učitelj, kajti zvršil je bil v Rudolfovem 6 latinskih šol in v Ljubljani zadnja 2 razreda. Zadnje leto šolanja je bil opešal njegov oče, bivši učitelj na Raki; torej je moral ranjki Alojzij zapustiti šolo ter je šel pomagat poučevati mladino na Rako, kjer je tudi do smrti ostal. V letu 1869. se je bil odpovedal učiteljski službi ter je bil deloma pri svojem sinu, deloma pri deželnem poslanci gosp. Viljem Pfeiferji, s katerim sta prav prijateljsko živela. Kako je bil ranjki spoštovan in priljubljen, pokazal je njegov pogreb, ker spremilo ga je ljudstvo iz vse fare. Blagородni gosp. Viljem Pfeifer mu je položil na krsto lep venec s trakom. Užival je ranjki prav nizko pokojnino, samo 100 gld. na leto. Zapustil je 67 let staro vdovo, s katero sta 52 let skupaj živela. V m. p.!

Frančišek Lunder — Raka.

Vestnik pedagogičkega društva v Krškem.

Za leto 1889. so plačali letnino: Gg. Žumer Andrej, c. kr. okr. šolski nadzornik v Ljubljani; Pintar Matej, kaplan v Št. Ruprtu; Vrhovnik Ivan, župnik v Št. Gotardu; Leban Anton, nadučitelj v Komnu; Koncilija Frančišek nadučitelj v Žužemberku; Šmorancer Jos., učitelj v Žužemberku; Clarici Ernesta, učiteljica v Žužemberku; Valenta Božidar, nadučitelj v Ljubljani; dr. Romih Tomaž mešč. učitelj v Krškem; šola v Mokronogu; Pletnar Jakob, nadučitelj v Veliki Dolini; Podkrajšek Hinko, učitelj v Radovljici; Marolt Marija, učiteljica v Raljami; Homann Friderik, kr. šol. nadzornik v Ljubdovljici; Roblek Aleš, predsednik kr. šol. sv. v Radovljici; meščanska šola v Krškem; Zupin Lavoslav, učitelj v Brusnicah; Bauer Ana, učiteljica v Radečah; Clarici Marija, učiteljica v Šmarjeti; Donati Amalija, učiteljica v Čatežu; Kaligar Karol, učitelj v Križevem; Kuralt Kristina, učiteljica v Št. Jerneji;

Kalin Josipina, učiteljica v Kostanjevici; Lavrič Fran, nadučitelj v Škocijanu; Levec Ivan, učitelj v Mokronogu; Lunaček Aleks., učitelj na Trebelnem; Pirnat Marijana, učiteljica v Škocijanu; Šmitik Franja, učiteljica v Boštanji; Trost Karol, učitelj v Št. Jerneji; Vrezic Ivan, učitelj na Raki; Anžiček Ferdo, uradnik v Krškem; Kozole Anton, učitelj na Vidmu; Klein Anton, c. kr. uradnik v Krškem; Hiti Matija, nadučitelj v Slavini; Strupi Jakob, beneficijat v Domžalah; Štrucelj Justina, učiteljica v Komnu; Slavc Frančišek, učitelj v Radečah; Kcel Alojzij, učitelj v Ihanu; Trost Frančišek, učitelj v Vodichah; Malenšek Srečko, učitelj v Gor. Tuhinji; Klančar Avgusta, učiteljica v Kamniku; Kenda Matija, učitelj na Sedlu; Kenda Josip, učitelj v Libušnjah; Dimnik Jakob, učitelj v Postojini; okrajna učit. knjižnica v Postojini; Thuma Ivan, c. kr. okr. šol. nadz. v Postojini; Rudolf Ivan, učitelj v Vrabčah; Vršec Fran,

c. kr. notar v Sevnici; Pirnat Milka, učiteljica v Ormoži; Perko Josip, učitelj v Šmihelu; okrajna učit. knjižnica v Gorici; Kante Matè, šol. voditelj v Sezani; Kosi Anton, učitelj v Središči; Lavrič Josip, učitelj v Gradci; Kožuh Josip, c. kr. profesor v Kopru; Štukelj Ivan, učitelj pri Sv. Lovrenci; Roth Ana, učiteljica v Komendi; Požar Anton, nadučitelj v Radečah; Drnjač Tomo, nadučitelj v Sevnici; Stante Jakob, učitelj na Dobovi; Kolnik Avgusta, učiteljica v Novi Vasi; Četina Ivan, učitelj v Laškem; okrajna učit. knjižnica v Tolminu; Strmšek Vekoslav, učitelj pri Sv. Petru; Vašica Roman, c. kr. inženер

v Krškem; Luznik Alojzij, učitelj v Škrbini; Luvin Peter, učitelj v Vojščici; Starec Jakob, učitelj v Gorjanskem; Tance Avgust, učitelj v Komnu; Kosovel Anton, učitelj v Dutovljah; Benigar Anton, učitelj v Tomaji; Praedika Jakob, c. kr. profesor v Ljubljani; Marolt Fran, učitelj na Brdu; šola v Dol. Logatci; Kerne Ivan, nadučitelj v Gor. Logatci; Pavlin Jadviga, učiteljica v Gor. Logatci; Žirovnik Josip, nadučitelj v Begunjah; Benedek Josip, nadučitelj v Planini; Repič Peter, nadučitelj na Unci; Kabaj Miha, učitelj v Hotedršici; Potokar Alojzij, učitelj v Toplicah. (Dalje prih.) **Odbor.**

Vestnik.

Friderik Križnar †. Stolni župnik kanonik Friderik Križnar, porojen dne 24. malega srpana 1840. l. na Bledu, od l. 1872. do 1886. bivši c. kr. profesor na ljubljanski veliki realki, duhovnik v vseh krogih obče čislán in priljubljen, umrl je dne 27. t. m. v Ljubljani. R. I. P.

Osobne vesti. Predsednik c. kr. okrajnega šolskega sveta novomeškega, vladni svétnik g. Jožef Ekel, stopil je v pokoj in na njegovo mesto je prišel okrajni glavar g. Friderik vitez Schwarz kot predsednik okrajnega šolskega sveta. — Gospa Koncilija je postala začasna učiteljica v Mirni Peči (novomeški okraj); gospodičina Josipina Fortunova začasna učiteljica v Velikem Gabru (litijski okraj); gospodičina M. Jamšekova začasna učiteljica v Domžalah (kamniški okraj). Gospodičina Marijana Pirnatova, učiteljica v Škocijanu (krški okraj) je dobila stalno službo v Škocijanu v Junski dolini na Koroškem, kamor odide koncem meseca svečana. — Umirovljeni učitelj g. Ivan Dolinar, namestni učitelj v Veliki Dolini, vrnil se je na Studenec kot namestni učitelj. — Na drugo učiteljsko mesto v Spodnji Idriji je prišla gospodičina učiteljica Marija Žigonova.

Ljubljansko šolstvo. Gg. Božidar Valenta, nadučitelj in vodja na mestni nemški deški ljudski šoli in Ivan Belè, učitelj I. vrste na prvi mestni petrazredni ljudski šoli sta dobila drugo starostno doklado. — Mestna učiteljica Nežika Zupanova in mestna podučiteljica Emilija Witschlava sta nastopili dne 24. prosinca svoji novi službi. — Nadležna hripa posegla je občutno tudi v šolske kroge in motila redni pouk. V mestni nemški deški ljudski šoli je bilo treba zaradi bolezní učiteljskega osebja vpeljati začasno poludnevni šolski pouk. — Sploh je za hripo obolelo med šolsko mladino ljubljansko dotlej, ko je bolezen dosegla svoj vrhunec, 401 dečkov in deklic ali 14·8% vseh otrok. Najbolj sta bili prizadeti uršulinska in šentjakopska šola.

Iz našega društva. Od zadnjega izkaza so društvenino plačali gg.: Bahovec Francišek,

učitelj v Ljubljani za 1890. l.; Cepuder Jakob, učitelj v Leskovcu za 1890. l.; Galè Francišek, učitelj v Šiški pri Ljubljani za 1889. in 1890. l.; Govekar Francišek, nadučitelj v Šiški za 1889. l.; Gross Peter, nadučitelj v Zagorji za 1890. l.; Kramar Miroslav, učitelj v Škofji Loki za 1890. l.; Krenner Bogomir, učitelj v Škofji Loki za 1890. l.; Réžek Jurij, učitelj v Kranji za 1889. l.; Stegnar Feliks, c. kr. učitelj v Ljubljani za 1889. l.; Traven Jožef, učitelj v Naklem za 1889. in 1890. l.; Valenta Božidar, nadučitelj v Ljubljani za 1889. l.; Vrančič Anton, učitelj v Dolskem za 1890. l.; — Moos Julija, nadučiteljica v Ljubljani za 1890. l.; Konscheg Friderika, učiteljica v Ljubljani za 1890. l.; Zandnikar Kristina, učiteljica v Šiški za 1890.

Prihodnji društveni večer bode dne 5. svečana, h kateremu se častiti društveniki uljudno vabijo.

V društveni sobi je na razpolaganje 26 različnih slovenskih, hrvaških, čeških, nemških, srbskih in bolgarskih listov.

Na državni obrtni šoli v Gradci se začne s 1. sušcem t. l. petmesečni učni tečaj za takšne ljudske učitelje na Kranjskem, ki že sedaj učé risanje na kakšni obrtni nadaljevalni šoli ali se hočejo za takšne šole v risanju usposoditi. Tisti, ki hočejo iti v ta učni tečaj, vložé naj svoje prošnje na jpoznejše do 8. svečana t. l. na c. kr. deželno vlado kranjsko ali na ravnateljstvo državne obrtne šole v Gradci.

Razpis častnega darila. Da bi pospešila razvoj slovenske pripovedne književnosti, razpisuje „Matica Slovenska“ po določilih Jurčič-Tomšičeve ustanove 200 goldinarjev častnega darila povesti slovenski, obsezajoči najmanj 10 tiskovnih pól. Snov bódi zajeta iz zgodovine, ali sploh iz življenja naroda slovenskega. Povest mora biti spisana tako, da po obliki in vsebini svoji ustreza umetniškim zakonom pripovedne književnosti ter poleg tega ugoti literarnim namenom „Matice Slovenske“.

Pisatelj, kateremu se prisodi častno darilo iz novcev Jurčič-Tomšičeve ustanove, prejme vrhu tega za svojo povest še navadno pisateljsko nagrado, katero plačuje „Matica Slovenska“ po § 15. svojega opravnega reda po 20 — 30 gld. za tiskovno póló.

Rokopisi naj se brez pisateljevega imena pošljajo odboru „Maticе Slovenske“ do 1. rožnika 1890. l. Priselateljvo ime naj se pridene rokopisu v zapeččenem listu, na katerem je zapisano do- tično gaslo.

Večkrat se je poudarjalo, da „Matica Slo- venska“ podaja svojim članom premalo leposlovnega berila. S tem razpisom hoče Maticin odbor poka- zati, da ga je resna briga, po vsi svoji moči po- spešiti tudi razvoj leposlovne književnosti slovenske ter svojim članom podati v roko lepo zabavno knjigo.

Zatorej se pa podpisani odbor tudi nadeja, da ga bodo pisatelji slovenski podpirali v njegovem trudu ter se častno odzvali njegovemu domoljubnemu pozivu.

Odbor „Maticе Slovenske“.

Podoba presvetlega cesarja. Ravnateljstvo c. in kr. vojaško-geografičnega zavoda na Dunaji je po najnovejši cesarjevi podobi profesorja Luckhardta dalo izgotoviti izvrstno sliko presvetlega cesarja v generalski opravi v tričetrtini naravni velikosti. Ta slika je zaradi izborne izpeljave in gledé oblike po- sebno pripravna za šole. C. in kr. vojno minister- stvo je dovolilo v prodajo te slike in je določilo ceno za šolska oblastva in šole na 4 gld., sicer pa je cena 8 gld. Naročila za šole in oblastva po 4 gld. izvršuje c. in kr. vojno-geografični inštitut na Dunaji.

Deželna kmetijska šola na Grmu pri Rud- olfovem vedno bolj napreduje. Letos ima že 23 gojencev, 11 plačujočih in 12, ki imajo za ta zavod določene ustanove. To je dokaz, da je bila ta šola res potrebna, da je narod prišel do spoznanja o ko- risti te šole in da je zavod pod vodstvom g. R. Do- lenca in njega učiteljstva v pravih rokah. Za naše skromne razmere je to lep napredek in glavnica, ki jo je dežela v ta zavod investirala, donašala bođe gotovo dobre obresti.

Erjavčev spomenik in Erjavčeva ustanova.

Odbor za ta spomenik v Gorici je položil ravnokar račun o svojem delovanju. Stroški znašajo v skup- nem znesku 844 gld. Ako se odbijejo od dohodkov, pokaže se ostanka 1810 gld. Ta vsota ostane ustanovna glavnica za vzgojo maloletnih hčerk Er- javčevih Milke in Milene, ki se sedaj vzgojujeta v notranji nunski šoli v Škofji Loki. Odbor je sklenil, da izroči spomenik v last g. Fr. Ferfili, varuhu Er- javčevih hčerk s prošnjo, da vzdržuje spomenik. Po njegovi smrti preide lastništvo na starejšo hčer Milko, za njo na mlajšo hčer Mileno in po tej na „Matico Slovensko“ v Ljubljani. Ustanova se izroči odboru „Goriške ljudske posojilnice“ s prošnjo, da ima glavnico obrestonosno naloženo, da izplačuje letne obresti varuhu sirot in da odšteje vsakteri iz- med deklic, ko doseže 24. leto, polovico glavnice. — Te vrstice smo priobčili, da se slovensko učiteljstvo iz hvaležnosti do ranjkega Erjavca, ki nam je podal s svojimi „Živalimi v podobah“ najboljšo pomožno knjigo za pouk v prirodopisji, gotovo za- nima za stvar.

„N. S.“

Šolske hranilnice. Poslanec dr. Roser je izročil v državnem zboru predlog, da bi se v vseh avstrijskih šolah vpeljale šolske hranilnice. Meseca grudna se je postavil ta predlog na dnevni red. Kot prvi govornik proti šolskim hranilnicam se je vpisal poslanec Heinrich. Dr. Roser se je pogajal s Heinrichom, da bi opustil svoj predlog na pre- hod k dnevnemu redu. Ker pa ni bilo mogoče

Heinricha pregovoriti, zapustil je dr. Roser zbornico, v kateri je imel svoj predlog utemeljevati in ta se je izbrisal iz dnevnega reda. S tem so šolske hra- nilnice, proti katerih vpeljavo se učiteljstvo skoró jednoglasno izreka, pokopane. — Z ozirom na to, da so naše pošne hranilnice tako urejene, da so po vsem pristopne tudi šolski mladini, ne moremo se tudi mi ogrevati za vpeljavo šolskih hranilnic, ki bi učiteljstvu nalagale poleg novega posla tudi odgovornost za ptuje premoženje. Šola mora otroke tudi v varičnosti vzgojati in v to svrho ji popolnoma zadostujejo druga sredstva, posebno pa pošne hranilnice. Po večletni skušnji nam je znano, kak- šen vpliv ima v tem obziru šola na mladino. Povsod se nahajajo otroci, ki si prislužijo na ta ali drug način kak krajcar ali ga dobé ob raznih prilikah v dar. Ako jih učitelj opozarja na pošno hranilnico, vso imovino bodo v njo znosili. Tudi pri urejevanji in vpeljavi pošne hranilnice se ni pozabilo na mla- dino, ker so se osobito zavoljo nje vpeljale hranilne karte. Kadar si otrok prihrani 5 kr., kupi si zanje pošno znamko in jo prilepi na karto. Če ima 10 znamek prilepljenih, dobi za karto pošno-hranilno knjižico za 50 kr. Tako se otrok navadi po malem štediti in učitelj nima nobene odgovornosti in ne družega posla, kakor da otroke za stvar unéma in včasih povprašuje v šoli, po koliko imajo že otroci naloženega denarja. Poznamo šolski okraj, kjer so se vloge šolskih otrok v pošnih hranilnicah v štirih letih pomnožile od 400 gld. na 1200 gld. (za 300%), ker se je učiteljstvo za stvar pobrigalo. Slavnemu učiteljstvu torej prav toplo priporočamo, da šolsko mladino navdušuje in zanima za to prekoristno na- pravo. Prav z veseljem tudi priobčujemo o tej stvari statistične podatke, ako se nam blagoizvolijo pošiljati.

Važen odlok gledé oblik pri pouku v pi- sanji. Deželni šolski svét v Šleziji je ukazal na podlagi sklepa deželne konferencije, da se morajo v javnih šolah šleskih pri pouku v pisanji povsod rabiti oblike, katere se nahajajo v prvi čitanki. Sličen ukaz bi bil tudi za naše šole jako umesten, ker pri nas v tem obziru ni nikake jedinstvi, kar gotovo ne pospešuje učnih uspehov.

Deško ročno delo. Prošlo leto je bil v Pa- rizu mednarodni kongres za tehnični pouk, kateri je vzprejel sledeče resolucije: 1. Deška ročna dela so integralni del splošnega izobraženja, ker bi- strijo um in vodijo mladino k delavnosti; torej se morajo kar najhitreje uvesti v vse javne šole. 2. Ro- kodelske šole je šteti med najzdravejše in uravnati jih je po krajevni obrtnosti. 3. Tudi v srednjih šolah bi se morala uvesti deška ročna dela. 4. Kongres smatra deška ročna dela za pedagoško sredstvo in ne za dejanski pouk kakega obrta. —

Ob tej priliki naj opomnimo, da so deška dela v francoskih šolah kot obvezen predmet uve- dena že od 1882. leta. Ker pa nedostaje učiteljev za to stroko usposobljenih, zato se deška ročna dela le polagoma uvajajo. Sedaj se poučuje ročno delo na 12.650 šolah. Posebnih šolskih delarn je 619, izmed teh 180 za izobraženje učiteljev ročnega dela. —

V Norvegiji je po novem šolskem zakonu „slöjd“ (deško ročno delo) v mestnih deških šolah uveden kot obvezen predmet (za dečke 11. in 12. leta). Tudi v selskih šolah se ima uvesti, kjer so ugodne razmere.

Vpliv telovadbe na razvoj telesa. Zanimive podatke, kako vpliva telovadba na razvoj telesa, sta sestavila francoska zdravnik Dally in Chassagne. Izkusila sta n. pr., da se je po petmesečnih telovadnih vajah oprsje pri 76 od 100 telovadcev razširilo za 2,5 cm, obseg rame pri 32 od 100 telovadcev za 1,28 cm, obseg predramja pri 62 od 100 telovadcev za 0,57 cm in obseg stegna pri 63 od 100 za 0,82 cm. Jednakomerno z razvojem mišic je zrastle tudi moč. V 87 od 100 slučajev je zrastle moč pri vzdigovanju bremen za 22 kg in moč roke pri stisku v 81 od 100 slučajev za 11 kg. Nasprotno pa se je z razvojem mišic zmanjšala tolača in teža vsega telesa v 63 od 100 slučajev za 8 kg. „P. z B.“

Javna mestna ljudska knjižnica v Pragi. V praškem mestnem odboru se je stavil predlog, da se ustanovi javna mestna ljudska knjižnica v Pragi. V predlogu se opozarja na knjižnico bivšega akademičnega bralnega društva v obednici nekdanje kaznilnice sv. Vaclava, kjer bi bil izvrsten, obširen in svetel prostor za ljudsko knjižnico. Mestni svet je izročil ta predlog posebnemu odseku v primerno uvaževanje. „P. z B.“

Mednarodna pedagogična razstava. Profesor Saint Hilaire predlaga v ruskih listih, da se priredi v Pragi mednarodna pedagogična razstava. Omenjajoč pariško razstavo obžaluje, da se ni pedagogični oddelek tako odlikoval, kakor je bilo pričakovati z ozirom na bogati material v tej stroki v razmerji z drugimi strokami. Glavni vzrok temu je bil, da veliko držav ni bilo zastopanih oficijalno na tej razstavi, zato ni mogel pedagogični oddelek pokazati popolne in vse slike. Prof. Saint Hilaire je prepričan, da bi tako važna stroka ljudske delavnosti, kakor je vzgajanje in izobrazovanje, zaslužila svojo samostalno strokovno razstavo. Ko je bilo vender prirejeno toliko specialnih razstav, kakor razstave elektriške, ribarske, gozdarske, higijenske, dalje tudi knjigovezniške, zakaj ne bi moglo odgojevalstvo, katero je v svojem razvitku tako zanimivo, v svojih sredstvih tako bogato, in z ozirom na razne narode tako raznolično, odpreti svoje razstave? Profesor Saint Hilaire dela odločno na tem, da se priredi taka mednarodna razstava ter predlaga, da se odpre ta razstava l. 1892. in to v slavo spominu najslavnejšega pedagoga Jana Amosa Komenskega, kateri se je rodil l. 1592. na Moravskem. A kje prirediti to razstavo? Na to vprašanje odgovarja prof. Saint Hilaire povsem točno. Nikjer drugje, nego v prestolnici naroda, iz katerega je izšel Komenski — v zlati Pragi. Praga je tudi zemljepisna sredina Evrope, s katero je spojena na vse strani z gosto železniško mrežo, a razven tega je tudi sama po sebi zelo zanimiva in polna zgodovinskih spomenikov; ona je najprimernejše mesto v to svrhu. „Ustredni spolek jednot učiteljskih v Čechách“ je sklenil, z ozirom na proslavljenje J. A. Komenskega v svoji, dne 20. listopada vršivši se seji, da bode skrbel na tem, kako bi se J. A. Komenskemu postavil spomenik na kakšnem trgu zlate Prage ter da se svečano potuje k njegovima novopostavljenima spomenikoma v Brandysu nad Orlico in v Perovu na Moravskem v praznikih l. 1802. Dalje ima se sestaviti iz vseh praških in okoličnih učiteljskih in profesorskih društev velik odbor, kateri bi skrbel, da se priredi slavnost J. A.

Komenskega kolikor mogoče sijajno. A da se ponové misli tega neumrlega pedagoga, imajo se pozvati vsakateri književni interesenti, da imajo pred očmi leto 1892. V slavo J. A. Komenskemu naredili bodo na stalni šolski razstavi v Pragi posebni muzej Komenskega, imenoma vse njegove spise, životopise, slike itd. Književni pedagogični odbor „Ustredniha spolku jednot učiteljskih“ izdal bode do tega časa popolno bibliografijo spisov Komenskega, a ob jednom bode skrbel, da dobijo učitelji v roke delo, katero bi obsegalo vse važnejše misli Jana A. Komenskega. Predlog profesorja St. Hilairja, da se priredi v Pragi leta 1892. mednarodna pedagogična razstava, bode nadalje tudi predmet posvetovanja o proslavljenji J. A. Komenskega.

Davki. Nihče ne plačuje rad davkov in zaradi tega je morda prav, če priobčimo, koliko jih pride na človeka v posameznih državah. V Nemčiji pride na vsacega stanovnika 20-60 gld., v Angliji 16-92 gld., v Franciji 16-66 gld., v Italiji 10-23 gld., v Rusiji 8-54 gld in v Avstriji 7-96 gld. Izmed teh držav stojimo torej v Avstriji na najboljšem stališču.

V te vsote so všteti tudi troški za šolstvo, za naobražanje ljudstva, od katerega je tudi odvisno njegovo gmotno blagostanje. Vsak Avstrijec plačuje za šolstvo 36 kr., vsak Nемеc na Nemškem 1 gld. 16 kr., Anglež 70 kr., Španec 53 kr., Francoz 56 kr. Te številke nam dosti jasno kažejo, da se v primeri z drugimi državami v Avstriji za šolstvo še mnogo premalo stori in da stroški za šolstvo pri nas niso tako ogromni, kakor se mnogokrat sliši.

Ljudsko šolstvo na Češkem. Leta 1888/9. je bilo na Češkem 1,043.968 za šolo godnih otrok. Od teh jih je javne ljudske in meščanske šole obiskovalo 899.204 (= 86%), 9.652 jih je bilo v višjih šolah, 24.846 v zasebnih šolah, 1.591 se jih je doma poučevalo, 25.947 jih je bilo v tujih šolah, 76.646 jih je v teku leta izostalo ali umrlo in 5.078 (= 0,5%) jih je ostalo brez pouka.

Od otrok, ki so obiskovali javne šole, bilo je 219.448 ukovine oproščeni; ukovina plačujočih otrok znašala je v (58) čeških šolskih okrajih 1,061,766 gld. in v (47) nemških šolskih okrajih 657.708 gld., torej skupaj 1,719.472 gld. To je bil jeden vir za pokritje šolskih stroškov. Drugi vir je bila 10%na priklada na davke za okrajne šolske blagajnice, katera je znašala v čeških okrajih 1,341.080 gld., v nemških okrajih pa 877.439 gld., skupaj 2,218.519 gld. V deželni šolski zaklad pa se je plačevala 24%na priklada na davke, katera je znašala v čeških okrajih 3,218.519 gld., v nemških okrajih 2,105.832 gld., skupaj 5,324.424 gld. Razni drugi dohodki so znašali 78.745 gld. Iz vseh virov se je torej nabralo 9,341.160 gld. v pokritje stroškov za ljudsko šolstvo. Stroški pa so znašali 8,584.574 gld. Deželni šolski zaklad ima torej prebitka 756.586 gld., kateri je v to namenjen, da se iz njega pokrijejo neproračunjeni in nenadni stroški, v katerem prebitku so vplačila iz čeških okrajev šestkrat tolika, nego ona iz nemških okrajev.

Ako primerimo število otrok, ki so javne šole obiskovali, z dejanskimi stroški za ljudsko šolstvo, vidimo, da na Češkem stoji vsak otrok, ki javno šolo obiskuje, povprek 9-50 gld.

Ljudsko šolstvo na Štajerskem. Leta 1888/9 je bilo na Štajerskem 548 nemških, 176 slovenskih in 68 slovensko-nemških, skupaj 792 javnih ljudskih šol. Za šolo godnih otrok je bilo 181.141. Od teh je javne ljudske šole obiskovalo 161.167 otrok (= 89%), 1.959 jih je bilo v višjih šolah, 7881 v zasebnih šolah, 519 se jih je doma poučevalo, 4.549 jih je bilo za šolsko obiskovanje telesno ali duševno nesposobnih in 5 066 (= 2·8%) jih je ostalo brez pouka.

Stroški deželnega šolskega zaklada so v letu znašali 1.202.637 gl., torej stoji na Štajerskem vsak otrok, ki obiskuje javno ljudsko šolo, deželo 7·46 gl.

Obiskovanje srednjih šol. Število učencev na avstrijskih srednjih šolah se je v obče nekoliko zmanjšalo, nasprotno pa ono obrtnih in trgovskih šol zveksalo. V šolskem letu 1888/89 je prvi razred vseh avstrijskih srednjih šol 1021, druge razrede pa 1298 učencev manj obiskovalo nego leta 1887/88, nasprotno pa se je število učencev imenovanih strokovnih šol skoraj za isto vsoto pomnožilo in to največ na Niže-Avstrijskem, na Češkem in Štajerskem.

Številke govoré. Po statističnih izkazih je znalo leta 1872. izmed 53.696 dolitavskih vojaških novincev pisati in brati samo 29.005 (= 54%), leta 1888. pa izmed 58.252 vojaških novincev 43.772 (= 75%).

Učitelji v pruski vojski. Nemški poslanec Richter je te dni v nemškem državnem zboru v Berlinu vprašal vojno ga ministra, če mu je znano, kako grozno surovo ravna pruski častniki z ljudsko-šolskimi učitelji, kadar pridejo k orožnim vajam. Richter je navedel cele litanije psokv, s katerimi častniki pitajo učitelje. Zmérjajo jih n. pr. z naslednjimi lepodonečimi priimki: Hammel, Ochse, Schaf, Schafskopf, Schwein, blödsinniges Schaf, Lümmel, Hallunke, Luder, Schurke, Rüppel, Faulpelz, Satan itd. Neki častnik je rekel učiteljem-vojakom: „Verfluchte Dorfschulmeister, ich will lieber hundert Kameruner (Afríčanov) ausbilden, als einen Schulmeister! Die Schulmeister sind immer die dämmlichsten!“ — V Celli je drug častnik dvainštirideset učiteljev pozdravil z „wahnsinnige Schulmeister“ in imenoval jih je „dummes faules Volk“. — Neki nadlajtnant je podčastnike takó ščuval na učitelje: „Die Volksschullehrer sind ein unzufriedenes Volk, nehmen Sie die hoch, dass sie am Leben verzagen!“ — V zahodnji Pruski je neki častnik druge vojake svaril pred učitelji, ker so „eine gefährliche Blase“. — V pruski Šleziji je rekel neki častnik: „Jagen Sie doch die Hunde, dass sie verrecken!“ — Neki lajtnant se je izjavil: „Da kommen diese grünen Bengels mit dreiundzwanzig Jahren in eine Anstellung und darauf bilden sie sich dann etwas ein.“ — Drug lajtnant je dejal: „Die Lehrer sind der Fluch der Nation, sie tragen die revolutionären Gedanken ins Volk!“ — V Kotvici je učitelj dobil nekaj dnij dopusta, da je šel k preskušniji. Ko se vrniši zglesi pri svojem poveljniku ter se pri tem nekaj nerodno obrne, zarohni lajtnant nanj: „Was sind Sie?“ — Vprašani reče: „Lehrer!“ — Nato zakriči lajtnant: „Noch viel lauter, so dass man es überall hört!“ — Učitelj je moral glasno ponoviti: „Lehrer!“ — Zdaj pa lajtnant zareži nánj: „Ja wohl, seht Euch das Schwein

an, er ist ein Lehrer, der seit gestern ein zweites Examen bestanden hat; aber glaubt nicht, dass er klüger ist als Ihr; er ist ebenso dumm oder noch dümmer als Ihr!“ — Neki častnik je dal učitelju to-le duhovito kazen: „Jeder Lehrer ist ein Ochs! 5000mal abschreiben!“ —

Vojni minister ni tajil, da se te grozne surovosti res godé, toda rekel je, naj si učitelji-vojaki pomagajo sami s tem, da se pritožijo pri svojih vojaških predstojnikih. Tudi je pripomnil, da se učitelji ne izkazujejo vrednih velikega priboljška, katerega uživajo s tem, da jim je samo po 6 tednov pri vojaki služiti; dejal je, da bode pomisliti, če se jim ta priboljšek še dalje ohrani.

Zdaj umejemo, zakaj na Pruskem nedostaje toliko ljudsko-šolskih učiteljev, kakor nikjer drugod po Nemškem ne. Po zadnjih izveštjih manjka na Pruskem najmenj 10.000 učiteljev in več šol je brez učitelja ali pa imajo premalo število učiteljev, tako n. pr. ima 72 trirazrednih šol samo po eno učiteljsko moč.

Število gluhonemih v Avstriji je bilo v 1886. letu 25.793. Od teh se je izobraževalo v 17 zavodih za gluhoneme 1428. Slepcev je bilo v tem letu 15.763, od katerih se je izobraževalo 684 v 11 zavodih za slepce.

Društvo sv. Klementa. V Bolgariji se je osnovalo l. 1888. društvo sv. Klementa s sedežem v Sofiji, kateremu je namen, obraževati narod ter razširjati knjige. Pravi člani plačujejo na leto 2 gl. Društvo izdaje svoj glasnik pod naslovom „Biblioteka sveti Kliment“, to je zbirka knjižic v obsegu 6 tiskanih pol, ki izhajajo vsaka dva meseca. Društveno ime je od tod, ker je bil sv. Klement, učene Metodov, prvi, ki se je trudil z obraževanjem Bolgarov. Po namenu slično je to društvo našemu društvu sv. Mohorja, hrvatskemu društvu sv. Jeronima ali srbskemu društvu sv. Save. „Nap.“

Iz zgodovine tabaka. Prvo vest o tabaku je prinesel španski knez Romano Pano na Portugalsko, kjer se je tabak okoli 1558. leta uvedel. Francoz Jean Nicot („nicotin“) ga je prinesel 1560. leta na Francosko, kjer so ga pušili v javnih za to priverjenih pušilnicah. 1580. leta se je uvedel s Francoskega v Italijo. Pet let pozneje so pripeljali Angleži tabak iz Virginije in Raleigh je uvel pušenje tabaka na dvoru kraljice Elizabete, kjer so bile tudi pri gospéh pipe zelo priljubljene. Na Turško je prišel tabak iz Rusije 1610. leta, na Nemškem pa so ga začeli pušiti šele 1659. leta.

Razstava mikroskopov. V letu 1890. kot v letu tristoletnega jubileja, kar so izumili mikroskop, priredi „Cercle floral“ v Antverpenu razstavo drobnogledov. Ta razstava bode imela dva oddelka; v jednem bode uprizorjena v podobah zgodovina mikroskopov, drugi bode obsejal mikroskope, pomočne stroje in mikrografije.

Nesreča v šoli. V spalnici nekega zavoda za uboge otroke v Londonu je nastal v noči 1. prodinca ogenj. Od 58 otrok, ki so bili v spalnici, zadušilo se jih je 26, 2 pa sta zgorela.

Koliko je vladarjev. Zemlja ima 1.300.000.000 prebivalcev, katere vlada 11 cesarjev, 25 kraljev, 53 knezov, 17 sultanov, 12 kanov, 6 velikih knezov,

1 iman, 1 namestni kralj, 1 nizam, 1 bej in 29 predsednikov poleg načelnikov nevštetih divjih rodov.

Pot do solnca. Neki Američan je izračunal, da, ko bi se bilo mogoče od zemlje do solnca peljati po železnici in bi vlak prehodil v jedni uri po 60 km, stala bi vožnina 930.000 dolarjev (nad 2 milijona gld.) in bi se za to pot potrebovalo 285¹/₂ let.

Zahvala. Blagotvorno društvo „Narodna šola“ je blagoizvolilo poslati tukajšnji šolski mladini obilno pisarske in risarske tvarine, za kar se v nje imeni presrečno zahvaljuje

krajni šolski svet in voditeljstvo.

Velika Dolina dne 23. prosinca 1890.

Zahvala. Slavna „Narodna šola“ nam je blagoizvolila za malo vsoto poslati „Nazorni nauk od Tomsiča“, mnogo pisank, risank, svinčnikov i. t. d. Izrekam zahvalo vsem, ki pomorejo „Narodni šoli“

do blagostanja in gospodom, ki brezplačno opravljajo ta mudni posel pri narodni šoli.

Šolsko vodstvo na Blokah dne 18. prosinca 1890.

J. Bozja.

Zahvala Blagородna gospodičina Marija Wessnerjeva, učiteljica v Ljubljani, blagoizvolila je podariti tukajšnji „šolarski kuhinji“ za uboge učence znesek 6 gld. 95 kr., za kateri velikodušni dar se ji v imeni ubogih otrok najjiskreje zahvaljuje

šolsko voditeljstvo na Krškem,
dne 24. prosinca 1890.

Zahvala. Slavno društvo „Narodna šola“ v Ljubljani je blagoizvolilo tukajšnji jednorazredni ljudski šoli za mali znesek obilo šolskega blaga podariti, za kar se tem potem najjiskrenejše zahvaljuje

šolsko vodstvo v Blagovici 19. prosinca 1890.

Paul Gorjup
šolski voditelj.

Uradni razpisi učiteljskih služeb.

Štev. 11

okr. š. sv. Na dvorazredni ljudski šoli v Škocijanu je popolniti drugo učiteljsko službo z letno plačo 450 gld.

Prošnje naj se zakonitim potem vlagajo pri podpisanim uradu do 20. svečana t. l.

C. kr. okrajni šolski svet v Krškem
dne 20. prosinca 1890.

Weiglein s. r.

Štev. 28

okr. š. sv. Na štirirazredni šoli v Radovljici je razpisana izpraznjena učiteljska služba s 450 gld. plače in prostim stanovanjem.

Prosilci naj prošnje predpisanim potem tekom 14 dnij le-sem vložje.

C. kr. okrajni šolski svet v Radovljici
dne 13. prosinca 1890.

Gozani s. r.

Štev. 35

okr. š. sv. Na jednorazrednici v Gorenjih Sušicah popolniti je službo učitelja z letno plačo 400 gld., 30 gld. opravilnine in prostim stanovanjem.

Zakonito opremljene prošnje naj se semkaj vložje do dne 16. svečana t. l.

C. kr. okrajni šolski svet v Rudolfovem
dne 13. prosinca 1890.

Vestnec s. r.

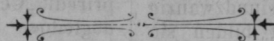
Listnica upravnistva.

Tretjo številko smo poslali vsem, kateri nam druge številke niso vrnili ter jih vpisali v naročilno knjigo. Prosimo torej, da se nam še zaostali oglašijo tudi z naročnino, da nam bode mogoče stroške sproti plačevati. Ako bi kdo lista redno ne prejemal, prosimo, da ga reklamuje. Mi se prizadevamo, da ustrezemo vsem željam p. n. naroč-

nikov. Ker so prve odpošiljatve kakor vsak začetek sploh težavne, prosimo dotičnike, ki našega lista morebiti niso prejeli, pa se za našo stvar zanimajo, da se blagoizvolijo oglašiti.

Listnica uredništva.

G. A. K. Hvala lepa! Prosimo za nadaljevanje. Ob prvi priliki pride na vrsto. Taki članki so za učiteljstvo zanimivi. — „Popotnik“ — Maribor. O poslani knjigi v prihodnji številki. —

„Učiteljski Tovariš“ izhaja na celi poli velike osmerke 1. in 15. dan vsakega meseca; ako je pa na ta dan nedelja ali praznik, izide dan poprej ali pa dan pozneje. — List stoji za vse leto 3 gld., za pol leta 1 gld. 50 kr. Udje „Slovenskega učiteljskega društva“ prejemajo list za 2 gld. na leto, za 1 gld. na pol leta.

Pisani naj se blagoizvolijo pošiljati uredništvu v Ljubljano, Florijanske ulice št. 1; naročnino pa prejema g. Fr. Kokalj v Ljubljani na Bregu št. 16.

Vse pošiljatve naj se pošiljajo franko.